

Utbildningslokaler för framtiden

Lokaltredning Söderhamns kommun – Förskola och Grundskola

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	4
2	Inledning med uppdrag och avgränsningar	5
3	Kommunens intentioner på kort och längre sikt	6
3.1	Översiktsplanen	6
3.2	Kommunens Vision	6
3.3	Pågående utvecklingsarbete	7
4	Verksamhetens nuläge	7
4.1	Ekonomi	8
4.2	Elever med utländsk bakgrund	9
4.3	Skolresultat	9
4.4	Lokaler	12
4.5	Demografi	13
5	Skollokaler och lärande – några spaningar	14
6	Analys	14
6.1	Kommunens styrdokument	14
6.2	”Söderhamn måste våga bestämma sig”	15
6.3	Frågan om Integration/Segregation behöver hanteras	15
6.4	Långsiktigt tidsperspektiv skapar möjligheter	15
6.5	Demografin	16
6.6	Kostnadseffektivitet och investeringsutrymme	16
6.7	Skolutveckling och skolstruktur	16
7	Tre scenarier – att styra vår skolutveckling fram till 2035	17
7.1	Scenario ett – kunskaper där vi får vara	17
7.2	Scenario två – ”Kunskaper i centrum”	18
7.3	Scenario tre – ”Alla barn och elever skall lyckas”	18
8	Rekommendationer	19
8.1	Allmänt om skola förskola	19
8.2	Förskolan	19
8.2.1	Kungsgårdens förskola	19
8.2.2	Stråtjärna förskola	19

8.2.3	Ny förskola.....	19
8.3	Grundskolan.....	20
8.3.1	Skapa en 7 – 9 skola i Söderhamn	20
8.3.2	Stegvis analys och förändring av behovet av skollokaler F - 6	20
8.3.3	Samverkan som nyckel till framgång.....	20

1 Sammanfattning

Public Partner har fått ett uppdrag av Söderhamns kommun (Kommunchefen) att fungera som stöd i en process där Söderhamns kommuns – såväl för grundskolans som gymnasiets behov - av lokaler för utbildning skall belysas långsiktigt.

De frågor som Söderhamn vill få belysta är:

- ❖ Lokalbehov för dagens grundskola - Behov nu och framåt till år 2030.
- ❖ Lokalbehov för dagens gymnasieskola - Behov nu och framåt till år 2030.

Våras rekommendationer är:

Förskolan

- Flytta av Kungsgårdens förskola till Trönö är välgrundat.
- Stråtjärna förskola flyttar in i skolans lokaler.

Grundskolan

- Skapa en 7 – 9 skola i Söderhamn

Det finns flera skäl för kommunen att skapa en 7 – 9 skola centralt i Söderhamn; skolresultaten och för att även skapa en ökad likvärdighet. Detta sammanfattas i BUN's målsättning med en **"Likvärdig skola"** - *All utbildning ska vara likvärdig och ge alla elever likvärdiga förutsättningar, minskad skolegregation, förbättrade resultat samt ändamålsenliga, flexibla lokaler.* Detta kan genomföras antingen i ett steg eller stegvis över en 2 – 4 årsperiod.

- Stegvis analys och förändring av behovet av skollokaler F - 6

Denna genomlysning har pekat på behovet av att succesivt arbeta med och analysera behovet av skollokaler F – 6. Tag fram en mer detaljerad tidsatt färdplan för hur ni skall anpassa befintliga lokaler – återanvända eller avveckla – samt hur och när ni skall nyskapa utbildningslokaler. Inom ramen för det årligen återkommande analysarbetet av skollokaler bör det göras bedömningar på kort sikt (1 – 2 år) och på lite längre sikt (2 – 5 år) av vilket investeringsutrymme som erfordras.

- Samverkan som nyckel till framgång

Vår erfarenhet är att det finns i Söderhamn ett nära och välfungerande samarbete mellan Fastighetsförvaltningen och BUN. Här finns en fungerande struktur att bygga vidare på för *"det årligen ständigt pågående analysarbetet"* för utvecklingen av lokaler för utbildningsändamål. Även andra delar inom den kommunala organisationen kommer att vara viktiga möjliggörare i detta strategiska arbete.

2 Inledning med uppdrag och avgränsningar

Public Partner har fått ett uppdrag av Söderhamns kommun (Kommunchefen) att fungera som stöd i en process där Söderhamns kommuns – såväl för grundskolans som gymnasiets behov - av lokaler för utbildning skall belysas långsiktigt.

De kortsiktiga lokalfrågorna för gymnasieskolan – som drivs gemensamt med två andra kommuner inom Hälsinglands utbildningsförbund - ingår inte i detta arbete utan har hanterats separat.

De frågor som Söderhamn vill få belysta är:

- ❖ Lokalbehov för dagens grundskola - Behov nu och framåt till år 2030.
- ❖ Lokalbehov för dagens gymnasieskola inkl. vuxenutbildning - Behov nu och framåt till år 2030.

Arbetet har genomförts i några etapper för att skapa struktur på de olika stegen:

Arbetet har bedrivits genom två arbetsgrupper; en för förskola och grundskola samt en för gymnasieskolan. En stor mängd bakgrundsmaterial för de olika verksamheterna har tagits fram som underlag för en nulägesbeskrivning. Områden som har belysts är – demografi, skolresultat, lokaler inkl. beskrivningar av ytor och kostnader, kommunens styrdokument samt de respektive verksamheters utvecklingssituation.

Intervjuer har genomförts med olika företrädare för verksamheterna med en tonvikt på förskola och grundskola. Kommunstyrelsens och Barn- och utbildningsnämndens presidier har intervjuats.

En workshop med Barn och utbildningsnämnden och representanter för förvaltningen genomfördes den 28 oktober.

Kontinuerliga avstämningar med uppdragsgivaren och styrgruppen har genomförts.

En genomlysning av Hälsinglands utbildningsförbund har genomförts under andra halvåret 2020. Denna utredning kring behovet av skollokaler har tagit del av den genomlysningen.

3 Kommunens intentioner på kort och längre sikt

3.1 Översiktsplanen

En översiktsplan är kommunens samlade strategi för hur mark, vatten och bebyggelse ska användas, utvecklas och bevaras. Den pekar ut en riktning för hur kommunen ska utvecklas på lång sikt och vägleder också beslut här och nu. Det betyder att den i sitt innehåll måste vara strategisk, långsiktig och samtidigt vara så pass konkret så den kan fungera som styrdokument för handläggning av till exempel detalplaner och bygglov. Översiktsplanen är också kommunens verksamhetsövergripande visionsdokument.

I den nu föreslagna nya översiktsplanen finns ett starkt fokus kring hållbarhetsperspektiven. I förslaget görs en översikt kring de demografiska utmaningarna liksom Söderhamn i ett regionalt perspektiv. I planen lyfts de ökade sociala klyftorna där samhället polariseras och risken för ett permanent utanförskap lyfts fram inte minst vad gäller medborgare med utländsk bakgrund. Utvecklingsstrategin för Söderhamns kommun är den mer strategiska delen av översiktsplanen. Här finns en delstrategi för rumslig utveckling med starka kommundelscentrum (Trönö, Bergvik, Ljusne och Stråtjära-Holmsvedenbygden). Befolkningsunderlaget skall med dessa kommundelscentrum bidra till att säkra ett grundutbud av t ex förskola och skola (vid sidan av annat).

3.2 Kommunens Vision

Visionen om Söderhamn beskriver ett önskat läge för att Söderhamn ska vara en attraktiv plats att leva, bo och verka i. En av sex delar i visionen handlar om lärande:

Lärande och mångfald får det att sjuda av skaparkraft och glädje

Lärande och mångfald är den viktigaste inspirationskällan för nyskapande och utveckling av individer och företag. I Söderhamn finns tillgång till utbildning och lärande av hög kvalitet för skiftande behov.

Till visionen hör sju strategier varav en handlar om att vidareutveckla det lärande Söderhamn.

Lärande är den viktigaste inspirationskällan och drivkraften för engagemang, nyskapande och utveckling. Det livslånga lärandet leder till att individer utvecklas, får jobb och bidrar till tillväxt. I Söderhamn får individer och företag tillgång till utbildning och lärande, som bestäms av deras behov och förutsättningar.

Ytterligare en strategi handlar om att fokusera på möten mellan människor. Då utvecklas människor och samhälle är tanken.

3.3 Pågående utvecklingsarbete

Nämndens mål med sin verksamhet är verksamhet handlar om att "Alla ska lyckas". Det innebär att

Vi erbjuder en kreativ och utmanande förskola och skola där barn och elever ges möjlighet att vara entreprenörer i sitt eget liv och därmed välja sin egen framtid.

Ett intensivt utvecklingsarbete pågår inom utbildningsförvaltningen. Arbetet utgår från kommunens fokusområde:

Lärande – Vi möjliggör lärande och utveckling, så att fler kan försörja sig själva och känna stolthet och trygghet.

Önskade effekter handlar om:

- *Högre utbildnings- och kunskapsnivå*
- *Fler går ut skolan med godkända betyg*
- *Fler i utbildning och arbete*
- *Kompetensförsörjning utifrån individens, företagens och arbetsmarknadens behov*
- *Kompetensförsörjning till kommunens organisation för en god samhällsservice*
- *Förbättrad samverkan*
- *Ökad delaktighet och engagemang*
- *Förbättrad folkhälsa*

Nämndens övriga prioriterade frågor handlar om Aktiva skolval (uppdrag från kommunfullmäktige) samt Likvärdig utbildning.

Arbetet utgår därutöver från nationella styrdokument, forskning och beprövad erfarenhet. Några centrala utmaningar utgör grund för utvecklingsarbetet.

Det handlar om att :

- *Likvärdigheten brister – alla elever ges inte samma förutsättningar*
- *Skolsegregationen*
- *Skolresultaten*
- *Lokalerna är inte ändamålsenliga*

Det systematiska kvalitetsarbete som sker på varje enhet utgör grund för en samlad nulägesanalys för hela förvaltningen och för det skolutvecklingsarbete som drivs från förvaltningen. Under 2020 finns följande fokusområden:

- *Digitalisering*
- *Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt (SKUA)*
- *Kollegialt lärande*
- *Utveckla undervisningen*
- *Utveckla lärmiljöer*

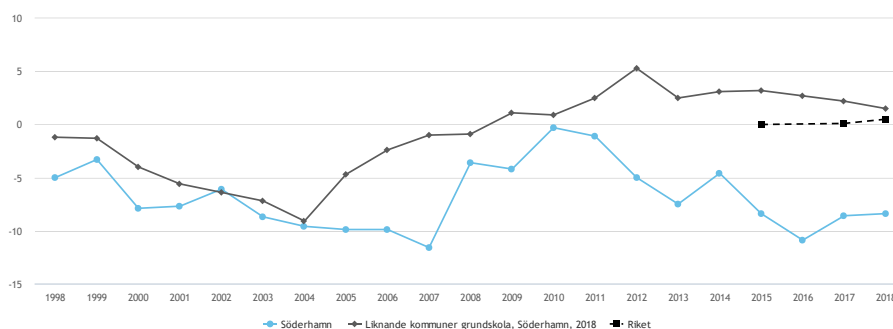
4 Verksamhetens nuläge

Här följer en sammanfattande beskrivning av nuläge vad gäller förskolans och grundskolans grundförutsättningar. En fullständig redovisning finns som bilaga (**Bilaga 1**).

4.1 Ekonomi

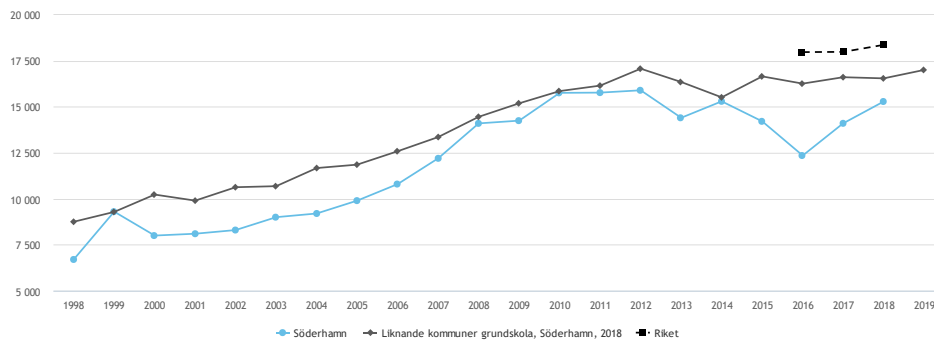
Söderhamn har en positiv nettokostnadsavvikelse¹ för förskole- och grundskoleverksamheten 2019 med ca. 35 mkr. Denna nettokostnads-avvikelse har över tid varit stabilt positiv.

Söderhamn har under lång tid haft lägre kostnader för sin grundskole-verksamhet jmf med liknade kommuner och mer riket som helhet.

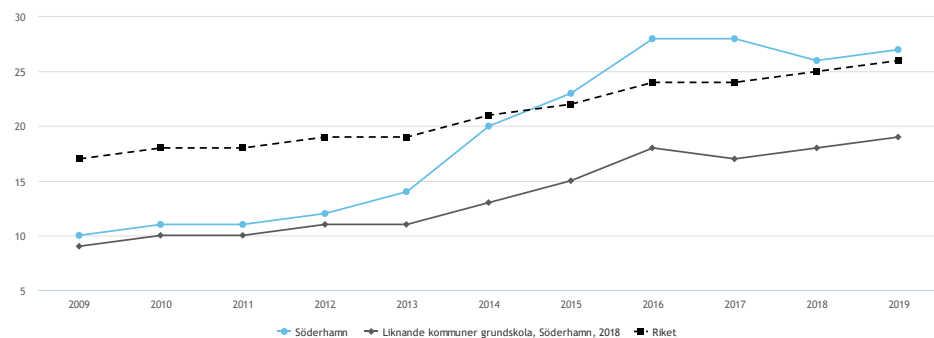
En delförklaring till detta är lägre kostnader för lokaler. Det är en känd situation inom kommunen att verksamhetsområdet skollokaler kommer att ha ett investeringsbehov inom de närmast 15 åren. Så här ser kostnaderna för skollokaler ut för Söderhamn kr/elev.

¹ Nettokostnadsavvikelse grundskola F-9, (%) Avvikelse i procent mellan nettokostnad och referenskostnad för grundskola inkl. förskoleklass, kr/inv. Nettokostnad är bruttokostnad minus bruttointäkt. Referenskostnaden bygger på nettokostnaden för grundskola och förskoleklass i riket, andel 6-15-åringar i kommunen, barn med utländsk bakgrund samt antaganden om merkostnader för små skolor och skolskjuts. Därutöver tillkommer del av standardkostnaderna från delmodellerna löner, bebyggelsestruktur och befolkningsutveckling. Positiva värden indikerar högre kostnadsläge än statistiskt förväntat och negativa värden ett lägre kostnadsläge än statistiskt förväntat. Från och med 2019 beräknas nettokostnadsavvikelse på ett nytt sätt pga förändringar i kostnadsutjämnningen. Detta påverkar jämförbarheten med tidigare år. Källa: SKR.

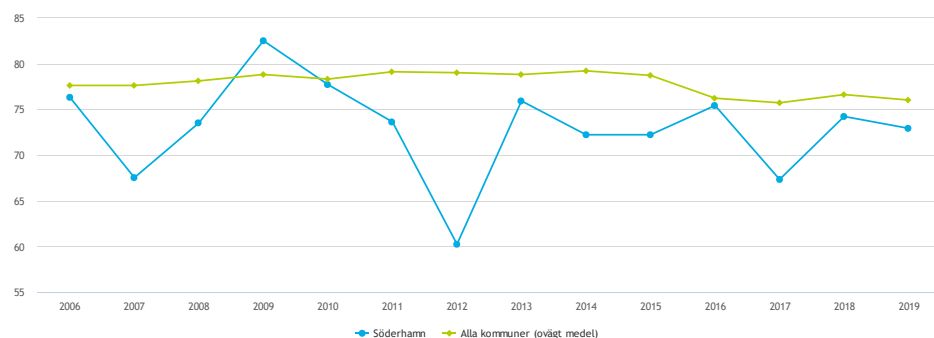
4.2 Elever med utländsk bakgrund

Andelen elever med utländsk bakgrund är i Söderhamn väsentligt högre än jämförbara kommuner och även högre än för riket som helhet. Detta faktum präglar till stor del verksamheten och behovet av förändringar av skollokalernas utformning och användning i ett perspektiv framåt.

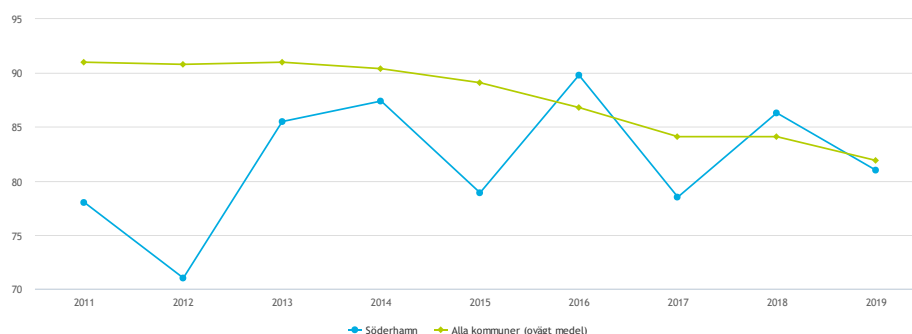

4.3 Skolresultat

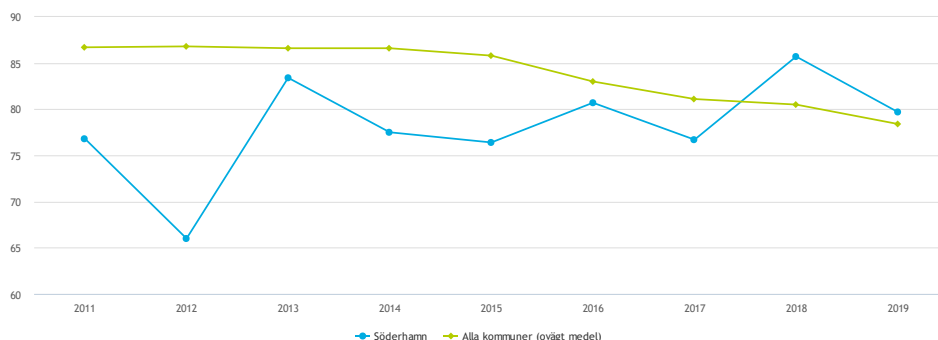
Söderhamns skolresultat är något lägre jmf med riket som helhet. Dock finns det en positiv trend sett över en 10 – årsperiod. Denna figur visar på hur andelen elever i år 9 uppnått kunskapskraven i alla ämnen (%).

Andelen elever som uppnår behörighet till yrkesprogrammen är i nivå med riket som helhet.

Andelen som är behöriga till naturvetenskapliga- och teknikprogrammen är i linje med riket eller något bättre (2019) och har förbättrats sett över tid.

Denna bild visar sammanfattningsvis hur skolresultaten inom olika områden ser ut. Det som avviker ur negativ synvinkel är uppnådda kursbetyg i matematik och svenska i åk 6.

Förklaring till figuren.

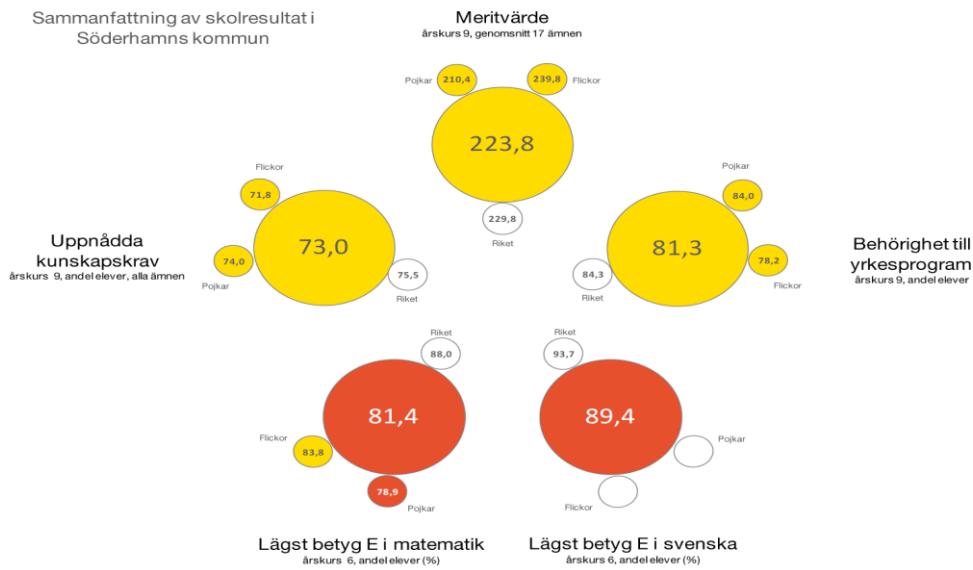
Diagramtyp 1:

Linjen med färglagda runda brytpunkter visar resultatet för de skolor i kommunen som drivs i kommunal regi. Färgerna visar om resultatet ligger över, mellan eller under gränsvärdena i Öppna jämförelser ett givet år. Grön färg betyder att kommunvärdet på nyckeltalet hör till de 25 procent av kommunerna med högst värde i förhållande till andra kommuner. Röd färg får de 25 procent av kommunerna med lägst värde och gul färg får de 50 procent av kommunerna som har värden som ligger i mitten.

I diagrammen finns även en vit linje som visar resultat för samtliga kommunala skolor i riket. Den grå ytan representerar spridningen mellan landets kommuner, ytans undre gräns representerar kommunen med lägst resultat och ytans övre gräns kommunen med det högsta resultatet.

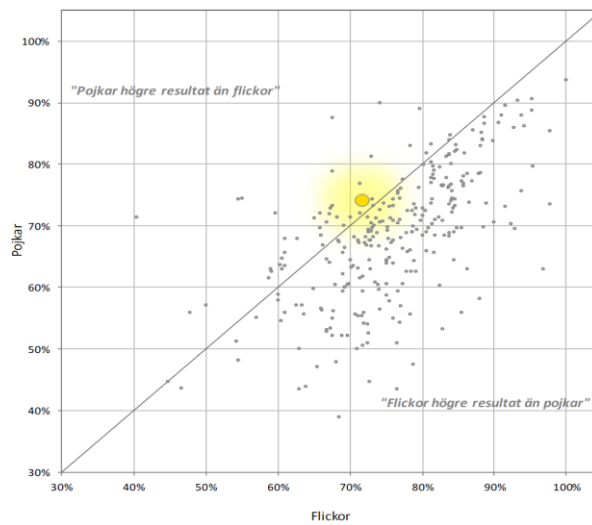
Antal redovisade år varierar mellan nyckeltalen och resultat presenteras för de år där det är möjligt.

I de fall där resultat saknas utgår även brytpunkten/linjen .

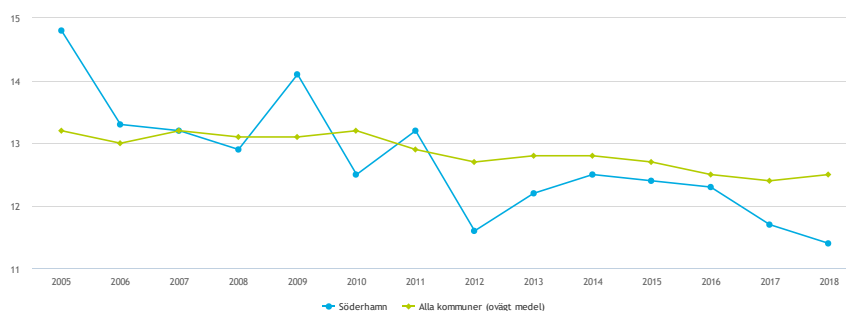
Flickor har en något sämre situation när det gäller att uppnå kunskapskraven i alla ämnen jmf med pojkar om vi jämför mot Sveriges samtliga kommuner. Varje prick representerar en kommun och den gula punkten är Söderhamn.

Andelen pojkar respektive flickor i åk. 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen
Söderhamns kommun markerad med gul punkt och övriga kommuner i Sverige markerade

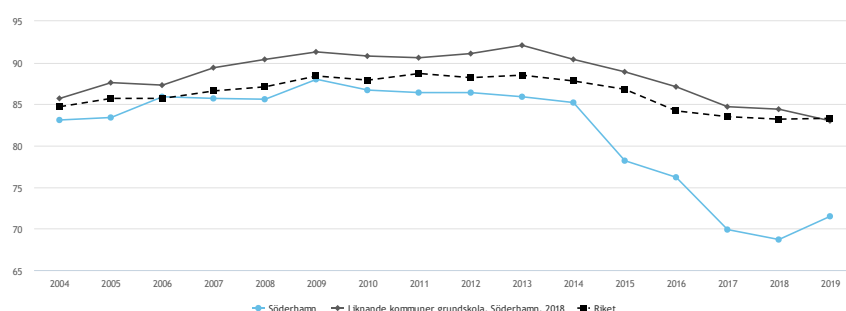

Antalet lärare per elev är relativt högt i Söderhamn medan andelen behöriga lärare är lägre jmf med riket som helhet. Under 2020 har Söderhamn ökat andel behöriga lärare.

Antalet lärare per elev

Andelen behöriga lärare.

Sammanfattning för nulägesbeskrivningen för skolverksamheten i Söderhamn:

- Söderhamn har en positiv nettokostnadsavvikelse för grundskoleverksamheten (~ 20 mkr/år)
- Jämförelsetalen för grundskolans ekonomi är positiva.
- Skolverksamheten har låga kostnader för lokaler - ett uppdämt investeringsbehov.
- Relativt sett många elever med utländsk bakgrund.
- Relativt hög andel lärare per elev.
- Relativt få lärare med pedagogisk högskoleutbildning åk 1 – 9.
- Skolresultaten något lägre jmf med hela riket – men en positiv trend.
- Betyg i svenska och matematik i åk 6 sticker ut negativt.
- Flickor i åk 9 når kunskapskraven i lägre grad sett till de senaste åren. Pojkar en mer positiv trend.
- Andelen lever i år 9 som är behöriga till naturvetenskaps- och teknikprogrammen har ökat över tid, och förbättrats i relation till hela riket.
- Stora skillnader när det gäller kunskapsresultat mellan skolor, upp emot 21% skillnad. Tidigare var situationen mer jämn.

4.4 Lokaler

Söderhamn har tagit fram en beskrivning av varje förskola och grundskola. Den redovisas som bilaga. **(Bilaga 2)**

Nedan följer en sammanställning som visar situationen för grundskolans lokaler vad avser lokalytor, antal elever och kostnader:

Skola	Elever	Total yta	Lokalyta/elev	Bruksyta	Bruksyta/elev	Hyra i kkr	Hyra/elev i kkr
Vågbro	388	6299	16,5	4515	11,6	2835	7
Norrtull	568	10668	18,8	6353	11,2	6338	11
Stentägt	339	5721	16,9	4174	12,	7917	23
Stugsund	177	2451	13,8	1392	7,9	1598	9
Sandarne	145	2355	16,2	1819	12,5	2095	14
Stenbergga	321	5787	18	4097	12,8	3657	11
Rosenvall	155	2477	16	1460	9,4	2308	15
Mo	75	2049	27,3	1139	15,2	1218	16
Stråtjärä	48	1195	24,9	640	13,3	825	17
Trönö	96	2514	26,2	1414	14,7	1650	17
Bergvik	313	7505	24	5782	18,53657	6086	19

Av sammanställningen framgår att fyra skolor – Mo, Stråtjärä, Trönö och Bergvik – har större lokalyta per elev jmf med övriga skolor. Den hyra som redovisas är faktisk kostnad för varje skola som belastar Barn- och utbildningsförvaltningen. Respektive skola betalar inte sin faktiska hyra. Det finns med andra ord inte ett ekonomiskt incitament för den enskilda skolan att optimera sin lokalanvändning för att skapa en kostnadseffektiv utbildningsverksamhet.

4.5 Demografi

Demografin som underlag för planering av behovet av skollokaler ser ut på följande sätt:

Skola	Regi	2020*)	2021	2022	2023	2024	2025
Bergviksskolan	kom	313	370	373	376	391	395
Mo skola	kom	75	105	105	108	108	107
Norrtullskolan	kom	568	808	811	811	804	814
Rosenvallskolan	kom	155	143	140	138	136	137
Sandarne skola	kom	145	154	159	163	172	176
Stenbergaskolan	kom	321	323	330	342	344	347
Stentägtskolan	kom	339	302	298	293	300	291
Stråtjärä skola	kom	48	54	56	57	61	60
Stugsunds skola	kom	177	158	156	151	155	149
Trönö skola	kom	96	133	131	126	126	126
Vågbroskolan	kom	388	322	330	334	338	339
Hamnaskolan	fri	58					
Söderhamns friskola	fri	78					
Summa		2761	2872	2889	2899	2935	2941
		2761	2779	2753	2716	2734	2713
		0	-93	-136	-183	-201	-228
*) Verkligt elevantal							
Uppgifterna är hämtade från kommunens befolkningsprognos 2020							

Verklighetens siffror (röda) skiljer sig från befolkningsprognosens och det beror på att befolkningsprognosen är högt räknad.

Den demografiska framskrivningen till 2025 bygger på kommunens befolkningsprognos och Barn- och utbildningsförvaltningen bedömning av elevunderlaget.

5 Skollokaler och lärande – några spaningar

Skollokalernas betydelse för lärande är begränsat beforskat i Sverige och här saknas (till skillnad från våra nordiska grannländer) en myndighet som utgör stöd till kommunerna avseende skollokalernas utformning.

En amerikansk forskare Peter Lippman - en arkitekt baserad i USA och Australien - som arbetar med holistisk evidensbaserad skoldesign och betraktas som en auktoritet även bland forskare och han har gjort sig ett namn i Sverige. John Hattie, känd skolforskare har sammanställt en mycket stor metastudie om vad som påverkar elevernas resultat i skolan. Han visar att små klasser, läxor, lärarutbildning och andra faktorer som hållits heliga inte har någon större inverkan på elevers lärande. Vad som däremot spelar roll är läraren, synen på lärandet och fokus på strategier för lärande.

I en intervju med Christer Holger, grundare av Skapaskolan samt VD för Sveafastigheter Bilda, framkommer att skolan måste bidra till att utveckla andra kompetenser än de som dagens skola är byggd för. Det handlar om

”den samhällsförändring vi är inne i. Förmågor som kreativitet, självkänedom, skapande och livslångt lärande blir centrala för individen, närsamhället och världen. Idag kan vi alla skönja att digitalisering & globalisering kommer att kräva nya sätt att tänka, vara och handla. Världen behöver många unga, modiga samhällsbyggare. Skolsystemet står därmed inför en revolution där fokus går från ”utläring” till inläring och där elever förutom att lära sig om världen också får vägledning i att lära sig mer om sig själva. Detta kommer att innebära en djuplodande utveckling för alla skolaktörer och alla som arbetar i skolan.”

Sveafastigheter har tagit fram ett program ”Rum för aktivt lärande” som kan bidra till denna kommande utveckling. Arkitekten Peter Lippman har varit partner i framtagandet av detta underlag.

Andra fastighetsbolag t ex Magnolia bostäder arbetar aktivt med att beskriva alternativa vägar för kommuner som behöver stöd i utveckling av förskola och skola.

Investeringsutrymmet är på många håll begränsat och erfarenheter och kompetens kring arkitektur, pedagogik och ekonomi i förening saknas ofta eller är en källa till konflikter mellan olika professioner.

6 Analys

6.1 Kommunens styrdokument

Kommunen har under 2020 antagit en ny översiktsplan. I detta arbete är inte behovet av skollokaler speciellt belyst. Vi menar att kommunens styrdokument och översiktsplanen i synnerhet behöver utgöra grund för planeringen av välfärdstjänsterna. Därför har strukturen med kommundelscentra i översiktsplanen vägts in i detta arbete.

Vi noterar att lärande och integration är prioriterade områden i såväl kommunens vision som strategier och dessa områden måste därför med nödvändighet prioriteras ekonomiskt.

6.2 ”Söderhamn måste våga bestämma sig”

Söderhamn har genomfört flera utredningar kring behovet av förskole- och grundskolelokaler. Vidare har olika förslag diskuterats inom förvaltning och Barn- och utbildningsnämnden (BUN). En samstämmig bild från intervjuerna ger uttryck för att dessa frågor måste resultera i framåtsyftande beslut.

6.3 Frågan om Integration/Segregation behöver hanteras

Det finns en tydlig snedrekrytering till vissa skolor. Vissa av Söderhamns skolor har en stor andel utrikes födda elever. Andra skolor har en hög andel elever födda i Sverige. Frågan om segregation och integration finns högt på dagordningen i kommunen såväl bland tjänstemän som hos förtroendevalda.

Det handlar om likvärdighet i skolarbetet men också om att skapa förutsättningar i hela samhället att minska segregationen och öka integrationen.

6.4 Långsiktigt tidsperspektiv skapar möjligheter

Vår bedömning utifrån den sammantagna situationen för Söderhamn när det gäller lokaler för förskola och grundskola är att ett långsiktigt tidsperspektiv skapar möjligheter.

Vi anser är att tidsperspektivet med fördel kan sättas till 2035. Inte minst för att leva upp till intentionerna i kommunens vision och strategier samt den nyligen beslutade översiktsplanen.

Söderhamns nuvarande skolor är till relativt stor del byggda och utformade för 40-60 år sedan. Detta medför att Söderhamn med dagens pedagogiska forskning och vad vi idag vet om hur lärande går till bör arbeta med hur skollokaler ska *nyutformas* och stegvisvis anpassas fram till 2035. Angreppssättet skapar möjlighet att inte bara arbeta med ”yt-finish” utan på ett mer genomgripande sätt utforma lokalerna utifrån verksamhetens pedagogiska behov. En rimlig slutsats av detta är att vissa skolor i sin nuvarande form inte kommer att vara kvar 2035.

Arbetsättet vi förordar innebär att barn- och utbildningsförvaltningen och kommunens fastighetsförvaltning årligen kommer att arbeta med att analysera och bedöma hur skollokaler ska förändras utifrån de aktuella behoven. Arbetet kan beskrivas som ett *”årligt återkommande analysarbete”* av kommunens behov av skollokaler. Det kommer också innebära ett arbete inom BUN i syfte att göra pedagogerna till bättre kravställare på en pedagogisk miljö som inte bara innebär en *anpassning* till en traditionell arkitektonisk utformning utan en utformning som på bästa sätt bidrar till bättre förutsättningar för lärande och effektivt resursutnyttjande. Det innebär ett arbete för att göra lokalerna mer flexibla och ge möjlighet till individuella anpassningar samt fler grupprum. Förskolan förefaller här ha kommit längre i ett arbete kring hur lokalerna kan stödja intentionerna i läroplanen. Arbetet med utformningen av Stentåktens nya förskola är ett bra exempel på hur detta arbete kan bedrivas.

6.5 Demografin

Demografin som helhet bör inte påverka det totala behovet av skollokaler. Däremot finns skillnader för vissa kommundelar.

6.6 Kostnadseffektivitet och investeringsutrymme

Grundskolan i Söderhamn är relativt kostnadseffektiv. Det är anmärkningsvärt hur mycket utvecklingsarbete man har lyckats åstadkomma inom ramen för de resurser som finns. Kostnaderna för skollokaler är även de låga. De är låga både vid en jämförelse med likande kommuner och med hela riket.

Det torde innebära att det är motiverat med långsiktigt ökade investeringar i utbildningslokaler.

En erfarenhetsbaserad uppfattning bland rektorer och ekonomer är att en skolstorlek kring 200 – 300 elever och en lärargrupp mellan 15 -20 lärare ger förutsättningar för kostnadseffektiva och bärkraftiga skolenheter och en utvecklande pedagogisk miljö. Det skapar även en god grund för att rekrytera behöriga lärare. Söderhamns skolstruktur avviker från detta och har i nuläget inte detta som en styrande faktor.

Inom ramen för det årligen återkommande analysarbetet av skollokaler bör det göras bedömningar på kort sikt (1 – 2 år) och på lite lägre sikt (2 – 5 år) av vilket investeringsutrymme som erfordras.

6.7 Skolutveckling och skolstruktur

Skolresultaten i kommunen är relativt låga och om man vill förverkliga ambitionerna i såväl vision som strategier behöver skolresultaten förbättras. Vår bedömning är att förvaltningen har höga ambitioner i sitt utvecklingsarbete med en tydlig förankring i den senaste forskningen kring lärande. Lokalernas betydelse för inläring behöver kopplas till detta utvecklingsarbete;

- *Vad innebär en bra lärandemiljö idag?*
- *Vilken utformning främjar lärande?*
- *Går det att bygga för inkludering och likvärdighet?*

Skolstrukturen har stor betydelse för att förbättra kvalitet och likvärdighet. Skolans förmåga att bli mer effektiva och åstadkomma högre kvalitet är starkt beroende av hur verksamheten kan organiseras; inte minst rumsligt. Framåtsyftande skolarbete som ger förbättrade skolresultat är också en förutsättning för att säkerställa ett bra rekryteringsläge av behöriga lärare.

De mindre skolorna har visat sig vara mest sårbara ur rekryterings och utvecklingssynpunkt.

7 Tre scenarier – att styra vår skolutveckling fram till 2035

Vi har tagit fram ett antal tänkbara utvecklingsstråk eller scenarier som kan utgöra grund för strategiska val. Scenarierna bygger på ett antal centrala utgångspunkter:

- Nuläge avseende skolresultat, lokalstruktur samt integration/segregation.
- de prognoser som finns avseende befolkningsutveckling
- de intentioner som framgår av kommunens översiktsplan med starka kommundelscentrum
- kommunens övergripande *vision* och strategier. Lärande och utbildning liksom mänskliga möten är viktiga delar i kommunens övergripande vision.
- ekonomisk hållbarhet
- kunskapsutveckling

7.1 Scenario ett – kunskaper där vi får vara....

Det första scenariot innebär att barnens lärande huvudsakligen utvecklas inom ramen för befintlig lokalstruktur frånsett samordningen av årskurs 6-9 på Norrtullskolan. Denna förändring är sedan länge ett önskemål från förvaltningen och innebär ett första viktigt steg i kommunens arbete för att minska segregering och öka förutsättningarna för en likvärdig utbildning för alla barn.

Scenariot bygger allmänt vidare på en hållning som funnits länge där lokalerna i bästa fall med viss regelbundenhet får en viss ytrenovering men utan avvägningar kring hur den rumsliga strukturen på bästa sätt kan stödja utveckling av undervisning och skapa strukturer för individualisering.

Scenariot kännetecknas av att man "fortsätter att lappa och laga". Den pedagogiska personalen kommer att fortsatt jobba med sin utveckling som man alltid har gjort. Förväntningar på skollokaler i kommunen är lågt ställda.

Kännetecken och Konsekvenser

- **Bristande likvärdighet i kommunens skolor**
- **Svårigheter att rekrytera till vissa skolor**
- **Skillnader mellan skolor ökar**

Kommunens utbildning inom grundskolan organiseras i detta scenario enligt följande:

En 6 – 9 skola	Norrtull
Två F – 9 skolor	Stenberg och Bergvik
Åtta F – 5 skolor	Vågbro, Stentägt, Stugsund, Sandarna, Rosenvall, Mo, Stråtjärä och Trönö

7.2 Scenario två – ”Kunskaper i centrum”

Scenario två innebär att intentionerna i Översiktsplanen också inkluderar kommunens skolor. Skolorna koncentreras till de identifierade kommundelcentra och barnunderlaget ökar så att skolorna får en bättre ekonomisk bärkraft och förutsättningar för ett robust utvecklingsarbete och ytterst ökade förutsättningar för en positiv kunskapsutveckling. Därutöver ökar attraktionskraften för att rekrytera pedagogisk personal. Scenariot kännetecknas av att kunskap och lärande får en tydlig prioritet i det framtida långsiktiga arbetet med kommundelscentrum.

Kännetecknen och Konsekvenser

- **Fokus på lärande utifrån givna förutsättningar. Vi tar inget samlat grepp.**
- **Fokus på utveckling, men fortfarande mycket lappande och lagande**
- **Bättre förutsättningar eftersom vi tar ett samlat grepp om centrala Söderhamn för att bryta segregationen.**
- **Skillnaderna är fortfarande stora mellan skolor.**

Kommunens utbildning inom grundskolan organiseras i detta scenario enligt följande:

En 7 – 9 skola	Norrtull
Åtta F – 6 skolor	Stenberg, Bergvik Vågbro, Stentägt, Stugsund, Rosenvall, Stråtjärna och Trönö

7.3 Scenario tre – ”Alla barn och elever skall lyckas”

Det tredje scenariot innebär att kunskaper och lärande utgör utgångspunkt för den fysiska organiseringen av utbildning och undervisning i Söderhamns kommun. Här tänker vi i första hand på barns lärande och likvärdigheten när vi planerar och organiserar våra utbildningslokaler, såväl befintliga som tillkommande. Skolans redan framgångsrika pedagogiska utvecklingsarbete och tankar om undervisningens organisering utgör grund för arbetet med lokalernas utformning. I detta scenario är rekrytering inte en utmaning; till Söderhamn söker man sig som pedagog.

Scenariot innebär att intentionerna i kommunens vision och strategier förverkligas och kännetecknen för denna vision handlar om att låta likvärdig utbildning och höjd kunskapsnivå styra organisation och planeringsarbete.

Kännetecknen och Konsekvenser

- **Lärandet i fokus och har en naturlig plats i kommunens övriga planer (ex vis ÖP), barnet först!**
- **Fokus på lärande med maximal måluppfyllelse**
- **Ledorden är Likvärdighet och höjd utbildningsnivå, vilka styr all vår verksamhet**
- **Bättre kapacitetsutnyttjande.**
- **Bättre pedagogisk miljö för lärare – bättre rekryteringsmöjlighet för lärare**

Kommunens utbildning inom grundskolan organiseras i detta scenario enligt följande:

En 7 – 9 skola	Norrtull
Sju F – 6 skolor	Stenberga, Bergvik Vågbro, Stentägt, Stugsund, Stråtjärä och Trönö

8 Rekommendationer

8.1 Allmänt om skola förskola

Söderhamn kommer behöva ett långsiktigt arbete med hur man skall arbeta med hur kommunen ska utveckla och förändra sina utbildningslokaler på det sätt vi beskrivit ovan med ett tidsperspektiv på förslagsvis 2035 för att nå intentionerna i kommunens vision och strategier.

8.2 Förskolan

8.2.1 Kungsgårdens förskola

Vår bedömning är att förslaget att flytta Kungsgårdens förskola till Trönö är välgrundat. Kungsgårdens förskola finns delvis i hyrda lokaler. En samordning till Trönö bidrar till en långsiktigt robust struktur.

8.2.2 Stråtjärä förskola

Vårt förslag är i likhet med förvaltningen att Stråtjärä förskola flyttar in i skolans lokaler. Eftersom skolan har ett vikande elevunderlag är detta en rimlig lösning.

8.2.3 Ny förskola

En ny förskola är under uppförande. Denna nya förskola kommer att ersätta den temporära förskolan Uttern.

8.3 Grundskolan

8.3.1 Skapa en 7 – 9 skola i Söderhamn

Det finns flera skäl för kommunen att skapa en 7 – 9 skola centralt i Söderhamn. Skolresultaten för Söderhamn är något lägre jmf med riket även om det finns en positiv trend. Förbättrade skolresultat är ett steg på vägen att förverkliga kommunfullmäktiges vision om "Lärande som en utvecklingskraft" för kommunen. Det är även för att skapa en ökad likvärdighet. Detta sammanfattas i BUN's målsättning med en "**Likvärdig skola**" - *All utbildning ska vara likvärdig och ge alla elever likvärdiga förutsättningar, minskad skolsegregation, förbättrade resultat samt ändamålsenliga, flexibla lokaler*. Detta kan genomföras antingen i ett steg eller stegvis över en 2 – 4 årsperiod.

8.3.2 Stegvis analys och förändring av behovet av skollokaler F - 6

Denna genomlysning har pekat på behovet av att succesivt arbeta med och analysera behovet av skollokaler F – 6. Det är inte möjligt att i nuläget lägga fast en struktur för hur skolorganisationen kommer att utvecklas till 2035.

Låt scenario tre utgöra målbild för ett långsiktigt arbete. Tag fram en mer detaljerad tidsatt färdplan för hur ni skall anpassa befintliga lokaler – återanvända eller avveckla – samt hur och när ni skall nyskapa utbildningslokaler. Tag hjälp av extern expertkunskap avseende utformning och finansiering. Detta arbete behöver pågå kontinuerligt och planen revideras. Startpunkten är dock att tillskapa en 7 – 9 skola centralt i Söderhamn.

Inom ramen för det årligen återkommande analysarbetet av skollokaler bör det göras bedömningar på kort sikt (1 – 2 år) och på lite lägre sikt (2 – 5 år) av vilket investeringsutrymme som erfordras. Ett stöd i detta långsiktiga arbete är om kommunen i sin styrmodell bygger in ett incitament att verksamheten kan helt eller delvis kan tillgodogöra sig värdet av frigjorda lokaler.

8.3.3 Samverkan som nyckel till framgång

Vår erfarenhet är att det finns i Söderhamn ett nära och välfungerande samarbete mellan Fastighetsförvaltningen och BUN. Här finns en fungerande struktur att bygga vidare på för "*det årligen ständigt pågående analysarbetet*" för utvecklingen av lokaler för utbildningsändamål. Men även andra aktörer inom kommunen (kommunledningskontoret m.fl.) är viktiga stödjande resurser. Vi anser vidare att det är klokt att skapa fungerande incitament för att stödja en effektiv lokalanvändning. Men lokaler som "fri nyttighet" tenderar dessa att i vissa sammanhang underutnyttjas.

Förtroendevalda och tjänstemän har båda viktiga delar i detta arbete. Det gäller att ge förutsättningar för ett samskapande där skickliggörande av de olika ledarrollerna är i fokus.